



Фомягіна.docx

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ГАЛУЗЕВОГО**

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ
ТЕРОРИЗМУ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 12-482
групи

Спеціальності: 081 «Право»

Освітньо-професійної програми
«Право»

Фомягіна Валерія Миколаївна

Керівник: к.ю.н., доц. **Проценко М.В.**

Рецензент: голова громадської
організації «Академія
адміністративно-правових наук»,
д.ю.н., проф. **Галунько В.В.**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика тероризму	7
1.1. Поняття, види, ознаки та методи терористичної діяльності	7
1.2. Історія виникнення тероризму та етапи закріплення поняття «міжнародний тероризм»	17
РОЗДІЛ 2. Міжнародний тероризм як глобальна проблема світу	28
2.1. Антитерористичні заходи в світовому масштабі	28
2.2. Проблеми в боротьбі з тероризмом в Україні в сучасних умовах	40
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми. Тероризм є однією з смертельно небезпечних захворювань сучасного суспільства. Події останнього десятиліття в Україні, США, Західній Європі та Азії показали, що ніхто в світі не винайшов надійних методів і засобів для боротьби з цим злом. Тим часом, багато терористичних організацій (особливо ісламські) наполегливо підбираються до засобів масового знищення.

Географічні рамки терористичної активності сьогодні не мають кордонів. Особливим у тероризмі на сьогоднішній день є те, що розповсюдження дій терористів простягається не тільки на сухопутну територію, а й на повітряний та морський простір. Тим самим постійній загрозі піддаються торгівля і інші шляхи сполучення між народами, країнами і континентами. А вже сьогодні, в час технологічного прогресу, коли весь світ охоплює інтернет ми зустрічаємо новий вид тероризму – кібертероризм.

Терористи готові використовувати найжорстокіші методи боротьби. Тероризм може спричинити ще більшу шкоду і запустити механізм іншого соціального явища, що несе в собі більш масштабні наслідки такі як війна. Головна мета терористів - це залякати, навести паніку, страх і жах у людей. Вони намагаються тим самим довести людям, що їх ніщо не в змозі захистити, і в першу чергу держава.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що тероризм - це одна з невирішених проблем сучасного суспільства, що характеризується високим рівнем суспільної небезпеки, виникнення якої може спричинити масову загибель людей, провокацію військового конфлікту, ускладнення міжнародних відносин і інші серйозні порушення громадської безпеки. Проблема організації протидії тероризму набула

особливого значення у зв'язку зі складними соціально-економічними, політичними, та духовно-культурними процесами, зокрема з обстановкою, що склалася в Донецьку та Луганську та на території окупованого Криму. Ситуація в Україні, що склалась на сьогоднішній день, потребує від працівників органів, що займаються вирішенням даної проблеми, а також студентів, набуття, поглиблення та підвищення рівня знань з цієї теми. Це потрібно, мінімум, для отримання даних необхідних для забезпечення особистої безпеки, а максимум, для вироблення власного неупередженого підходу до оцінки тероризму загалом, негативного ставлення до насильства і висунення своїх пропозицій щодо вирішення цієї проблеми.

Різні аспекти тероризму і антитероризму присутні в наукових працях зарубіжних авторів, таких як А. Конте, А. Шейлі, Б. Дженкінс, Г. Аллісон, Дж. Белл, Ж. Діспо, М. Келдор, М. Крен, П. Бурдьє, П. Девіс, Р. Бейснер, Р. Малей, Р. Фірі, Р. Хантер, С. Гук, У. Лакер, Ч. Добсон, Я. Немеш. Також ця тема простежується в роботах вітчизняних вчених Б. Канцелярука, В. Ємельянова, В. Крутова, В. Ліпкана, Д. Нікіфорчука, Г. Токаревського, Л. Новікова, М. Руденко, О. Сушко, С. Мохончука, Ю. Іванова. Проблема полягає в відсутності достатнього нормативного регулювання, стратегії і механізмів протидії цьому явищу, як наслідок - неефективність боротьби з тероризмом і екстремізмом.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано в контексті тематики науково-дослідної роботи кафедри галузевого права факультету бізнесу і права ХДУ «Теорія та практика реформування галузевого законодавства України» (номер державної реєстрації № 0118U006817, затверджено Вченою радою Херсонського державного університету, наказ №902-Д від 05.11.2019).

Метою роботи є дослідження нормативно-правової бази США, Європейських країн та України, аналіз зарубіжного досвіду і заходів по

боротьбі з тероризмом в зарубіжних країнах, характеристика міжнародних антитерористичних організацій та взаємодії України з ними, можливості формування механізмів протидії, які застосовуються до України, з огляду на особливості національної політики і правової свідомості.

Відповідно до мети, що була поставлена можемо виділити основні **завдання** нашого дослідження:

1) дати загальну характеристику поняття тероризму, класифікувати основні його види, вказати ознаки та методи терористичної діяльності;

2) проаналізувати історію виникнення тероризму та закріплення поняття міжнародного тероризму та терористичного акту, а також виникнення міжнародних організацій по боротьбі з тероризмом, а також організацій, що не цілеспрямовано створені для боротьби з тероризмом;

3) перелічити та порівняти антитерористичні заходи міжнародних антитерористичних організацій та документів, а саме основних міжнародних конвенцій та угод, в світовому масштабі; перелічити найвідоміші найнебезпечніші терористичні організації;

4) дослідити проблеми по боротьбі з тероризмом в Україні в сучасних умовах та надати можливі способи їх подолання.

Об'єктом роботи є ті суспільні відносини, що охоплює поняття тероризм, терористичний акт, антитерористична діяльність.

Предметом дослідження є поняття і суть тероризму, міжнародні організації по боротьбі з тероризмом, сучасні реалії тероризму в Україні і його характеристика на етапі становлення.

Методологічні основи дослідження. Методи дослідження нашої теми: історичний та описовий в підрозділі де проводилась характеристика міжнародних антитерористичних організацій та закріплення терміну «міжнародний тероризм», а також де надавався

перелік терористичних актів скоєних на території нашої держави; системний та структурно-функціональний метод використаний в частині, де ми надавали характеристику поняттям «тероризм», ознакам тероризму та класифікували його за видами; для підведення підсумків та висування можливих заходів по боротьбі з тероризмом, що потребують змін ми використовували метод аналізу, синтезу, індукції та дедукції; для визначення суспільної небезпеки терористичних актів, взаємозв'язку різних видів тероризму з іншими державами та міжнародного тероризму загалом ми використовували логічний метод; для визначення наслідків такого суспільно-небезпечного діяння також були задіяні методи: аналогії, пояснення та сходження від абстрактного до конкретного.

Структура роботи включає в себе: зміст, вступ, два розділи, чотири підрозділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРОРИЗМУ

1.1. Поняття, види, ознаки та методи терористичної діяльності

На самому початку 21 століття проблематика насильства стала чи ні найактуальнішою темою для суспільства. Терористичні акти перейшли в іншу форму: здійснюються вже не тільки екстремістськими організаціями або саодинокими злочинцями. Тероризм у сучасному розумінні – це складне соціально-економічне явище, яке вийшло за національні межі й переросло в серйозну загрозу для населення всієї земної кулі.

Існує дуже багато різних понять тероризму, але єдиного точного допоки немає, адже сутність самого тероризму досі до кінця не визначена. Ми дослідили та виокремили декілька понять тероризму, що на нашу думку, містить в собі найбільш точний опис акту тероризму:

«Тероризм – це вмотивоване насильство, направлене в сторону політичної цілісності» (Б. Крозьє, Великобританія);

«Тероризм – це системне залякування урядів, населення та цілих народів шляхом саодиначного або багаторазового застосування насилля для досягнення політичних, ідеологічних чи соціально-революційних цілей та прагнень» (Г. Денікер, Швейцарія);

Такий вчений та кримінолог І. Артамонов вважає тероризмом «будь-який акт насильства або загрозу його застосування, що здійснюється навмисно різними способами та із застосуванням засобів з метою припинення політичної діяльності, порушення громадської безпеки, залякування населення або справляння впливу на прийняття

рішень органами державної влади, місцевого самоврядування, адміністрацій підприємств, установ, екіпажами транспортних засобів, що створює в суспільстві атмосферу страху, паніки, розгубленості [1, с. 332].

А таке поняття тероризму нам запропонував В. Петрищев: «Тероризм – це систематичне, соціально і політично вмотивоване, ідеологічно зумовлене використання насильства або погроз застосування такого». В своїх працях він вказує на те, що завдяки маніпулюванню поведінкою осіб, а саме залякуванням терористичний акт досягає мети, що була поставлена терористами, тобто – вплив на політичну, економічну чи соціальну галузь держави.

Як зазначають В.В. Витюкі С.А. Ефіров, «тероризм - це політична тактика, пов'язана з використанням і висуненням на перший план тих форм збройної боротьби, які визначаються як терористичні акти». Терористичні акти, які раніше зводилися до вбивств «окремих високопоставлених осіб», у сучасних умовах можуть носити форму викрадення літаків, захоплення заручників, підпалів підприємств і офісів тощо, але їх об'єднує з тероризмом насамперед те, що «головною загрозою з боку терористів залишається загроза для життя і безпеки людей». Терористичні акти, як зазначають вчені, це – «спрямовані також на нагнітання атмосфери страху в суспільстві, і, зрозуміло, вони повинні бути політично мотивовані. Для нагнітання страху терористи можуть застосовувати дії, які не загрожують людям безпосередньо - наприклад, підпали або вибухи магазинів, штаб-квартир політичних партій у неробочий час, видання маніфестів і прокламацій загрозливого характеру тощо» [2, с. 224-225].

Отже, одного боку, усі ці визначення висвітлюють сутнісні характеристики тероризму, а з іншого - є надто широкими й формальними, що дозволяє поширити їх і на інші форми збройної боротьби; термінів багато, а зміст по суті в усіх один, з чого робимо

висновок, що тероризм – це загроза використання або використання насильства для досягнення політичної мети за допомогою страху, примусу та/або залякування [2, с. 51].

За такий відносно невеликий проміжок існування такого поняття як тероризм багато вчених вже класифікували його за видами:

1. За характером суб'єкта терористичної діяльності:

- індивідуальний чи неорганізований (одинокий тероризм) – це теракт, що здійснює однією чи двома особами, за якими не стоїть якась організація (Дмитро Каракозов, Віра Засулич, Равашоль, Тімоті Маквей і ін.);
- організований, колективний - терористична діяльність планується і реалізується якоїсь організацією (народовольці, есери, ІРА, Аль-Каїда, ІГІЛ і ін.) Організований тероризм - найбільш поширений в сучасному світі.

2. За цілеспрямованості тероризм ділиться на:

- політичний пов'язаний з боротьбою за владу і спрямований на залякування політичного противника і його прихильників. При цьому вбивають найбільш активних діячів супротивної сторони, залякуючи інших. Так надходили німецькі нацисти, італійські фашисти, коли рвалися до влади і намагалися її зміцнити. Основними методами політичного тероризму є вбивства політичних, державних, громадських лідерів; викрадення, загрози, шантаж; вибухи у громадських місцях; захоплення приміщень, організацій, установ; взяття заручників; провокування збройних зіткнень тощо [3].
- державний (або терор) визначається потребою в залякуванні власного населення, його повного придушення і поневолення і знищення тих, хто бореться з тиранічним державою.

- релігійний тероризм відбувається заради того, щоб затвердити, змусити визнати свою церкву і одночасно послабити іншу конфесію, нанести їй шкоду. Релігійний тероризм можливий не тільки між представниками різних релігій, а й між прихильниками різних гілок однієї і тієї ж. В рамках релігійного можна розрізняти і сектанського тероризм.
- корисливий тероризм, спрямований на тих, хто перешкоджає отриманню жаданих матеріальних цінностей, комерційних суперників, зобов'язаних платити «данину», або на тих, від кого чекають прийняття завідомо не вигідних умов.
- кримінальний, змістом якого є знищення суперників і залякування їх прихильників при конфліктах між організованими групами злочинців. Такого роду терористичні акти відбуваються досить часто і їх жертви численні.
- військовий тероризм має місце під час війни і спрямований не тільки на економічне і військове ослаблення супротивника, знищення його промислової і військової могутності, а й на те, щоб привести його в заціпеніння, навести жах на населення, змінити психологічну обстановку в країні - послабити бойовий дух.
- націоналістичний - який переслідує мету шляхом залякування витіснити іншу націю, позбутися її влади, іноді - захопити її майно і землю, в ряді випадків - відстояти свою національну гідність і національне надбання. Іноді націоналізм приймає форму сепаратизму, коли переслідується мета відділення даної нації і утворення самостійної держави. Однак нерідко такі організації відстоюють свої інтереси і погляди, а аж ніяк не бажання

більшості того народу, за незалежність якої вони нібито борються.

- «ідеалістичний», коли злочинні дії відбуваються заради перебудови світу, перемоги «справедливості» і т. Д., Але намагаються домогтися цього за допомогою залякування. Такі терористи не менше страшні, ніж будь-які інші, тим більше, що серед них багато фанатично налаштованих людей, розум яких не сприймає ніяких розумних доводів проти і які незнищенна впевнені в правильності своєї справи [4].

В останні роки, коли інформаційні технології розвиваються з великою швидкістю у зв'язку з розвитком мережі інтернет, на жаль, з'явився новий вид тероризму – кібертероризм. Це – проведення «атак» на комп'ютерні системи. Як зазначає В.К. Грищук, «науково – технічний прогрес, створивши нові інформаційні технології, в короткі терміни революційно трансформував процес збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку і розповсюдження інформації. Сьогодні його результати нерідко використовують і злочинці. Проникнення в інформаційну сферу та її використання кримінальними і терористичними елементами породило явища, які називаються кіберзлочинністю і кібертероризмом. Кібертероризм – проведення «атак» на комп'ютерні системи. Засоби і методи кібератак вже давно освоєні як міжнародними екстремістськими організаціями, так і національними сепаратистськими рухами» [5, с. 181].

Особи можуть втратити контроль над усіма своїми паролями, всі сайти будуть недоступні, доступ до електронної пошти буде неможливий. Сутність кібертероризму полягає в загрозі і реальних діях хакерів, що завдають шкоди державним і громадським організаціям при передачі та зберіганні комп'ютерних даних. Це призведе до того, що діяльність державних і громадських установ може бути тимчасово

заблоковано, порушиться управління державними органами, підприємствами, навіть транспортом. Все це, за нашим припущенням, може призвести до паніки, економічної і політичної нестабільності в країні, або в цілому світі [6].

Усім наведеним видам тероризму притаманні однакові ознаки, як злочинного діяння, які витікають з поняття тероризму. До істотних ознак тероризму можна віднести насильство. Склалися три типи теорій, що пояснюють витoki насильства:

1. Перший тип об'єднує ті концепції, які виводять насильство з природи людини. При цьому підході передбачається, що існують вроджені схильності, інстинкти, які підштовхують людину до насильства.
2. Другий тип теорій виводить застосування насильства з економічних і соціальних умов життя суспільства. ще Аристотель вказував на те, що в основі насильства лежить нездатність влади зробити рівність в суспільстві. Економічна і соціальна нерівноправність породжує розбиття суспільства на групи, суспільні-соціальні класи, і відповідно - протистояння і наколені стосунки між ними.
3. Третій тип теорій пов'язує насильство з динамікою конфлікту. У будь-якому суспільстві існують конкуруючі групи - економічні, політичні, духовні. Початковий стан конкуруючих груп та осіб - це потенційний конфлікт. Це стає реальним, коли люди починають протистояти один одному. На цьому етапі насильство стає цілком імовірним.

З точки зору з'ясування особливостей насильства при здійсненні терористичних діянь нам потрібно зробити акцент на два моменти: явний і латентний елементи насильства.

Одним з головних є елемент насильства, що пов'язаний із здійсненням безпосередніх терористичних актів, в результаті яких

вибухають літаки, гинуть люди, руйнуються будівлі, йдуть з колій потяги та інше. У зв'язку з цим необхідно розібратися, що ж представляє із себе терористичний акт і чим він відрізняється від інших насильницьких дій. У сучасних умовах різко розширюються об'єкти терористичних замахів і самі форми цих замахів. В арсенал тероризму сьогодні входять акції безадресного терору, викрадення літаків і пограбування банків, взяття заручників і підпали промислових підприємств і офісів, нальоти на казарми, поліцейські ділянки, склади і вибухи в видавництвах і приміщеннях політичних партій, масові вуличні безчинства, диверсії і ін. Але становим хребтом всієї терористичної діяльності продовжує залишатися замах на життя людей. Головною загрозою з боку терористів залишається загроза життю і безпеці людей.

Скритий елемент насильства пов'язаний з тим, що терористичні акти змушують людей робити те, що вимагають терористи, створюють стан страху і невіри в суспільстві, а також запускають механізми впливу на структуру держави з метою виконання вимог терористів. Томас Гоббс писав про такі наслідки насильства: «... найгірше, є вічний страх і постійна небезпека насильницької смерті, і життя людини самотня, бідна, безпросвітне, тупа і короткочасна». Здійсненням замаху сенс терористичних актів не вичерпується, і завершенням бойової операції вони не закінчуються. Їх головне призначення не просто в скоєнні масових вбивств, усунення окремих осіб, нанесенні матеріального збитку тощо, але й в досягненні соціального резонансу, в залякуванні народів і урядів. Тероризм має принципово декларативний характер. Широке поширення інформації про теракт, що робить його найбільш обговорюваною подією, є ключовим елементом тактики тероризму. Помічений або засекречений теракт втрачає будь-який сенс. Терористи потребують публічної реакції на терористичний акт, щоб змінити настрої суспільства. Терористичні атаки впливають на масову психологію [7].

Дослідники виділяють:

1. Тероризм – це дія, що відповідає одній з форм організованого насильства.
2. При тероризмі велика соціальна група піддається примусу, ані безпосередні жертви насильства.
3. Формування цілей здебільшого не пов'язане з конкретними проявами насильства, тобто між жертвою та метою, на яку спрямовують свої дії терористи, немає прямого зв'язку.
4. Метою (тактичною) тероризму є привертання уваги до проблеми, стратегічна - досягти певних соціальних змін (свобода, незалежність, звільнення з виправно-трудоxих установ певного контингенту осіб, революція тощо).
5. Акти тероризму самі по собі становлять традиційні форми загально-кримінальних злочинь.
6. Тероризм паралізує протидію з боку громадськості.
7. Знаряддям впливу тероризму є психологічний шок, який супроводжується усвідомленням того, що будь-хто може стати жертвою незалежно від того, до якої верстви суспільства він належить.
8. Будь-які правила чи закони не визнаються - жертвами терористичних актів можуть бути як дорослі чоловіки, так і жінки та діти.
9. Розрахунок робиться на ефект раптовості, неочікуваності та несподіваності.
10. Публічність виступає як основна ознака тероризму.
11. Демонстративність актів тероризму - бажання справити враження на широкий загал.
12. Тероризм припускає «політичне вимагання», тому він не пов'язаний із стихійними повстаннями та виступами населення.
13. Тероризм вимагає негайного задоволення висунутих вимог, інакше він вдається до реалізації погроз та ескалації насильства.

14. Може бути використаний організаціями будь-якого забарвлення.

15. Практично завжди бере на себе відповідальність за вчинені акти насильства, оскільки вони є засобом досягнення мети, а не самоціллю.

16. Являє собою антитезу політичного вбивства. Йому притаманна індиферентність щодо жертв, на противагу від селективності при політичному вбивстві [8, с. 2].

Тероризм є багатооб'єктним злочином, головною метою якого є громадська безпека, так само як посягання на:

- 1) життя і здоров'я громадян;
- 2) об'єкти критичної інфраструктури;
- 3) природне середовище;
- 4) інформаційне середовище;
- 5) органи державного управління;
- 6) державних і громадських діячів.

Основний метод терористичної діяльності - шантаж (залякування) органів влади і населення небезпекою загибелі людей, заподіянням значної майнової шкоди чи настанням інших суспільно небезпечних наслідків, який здійснюється з метою порушення громадської безпеки та здійснення впливу на прийняття органами влади рішень, що є вигідними для терористів [9, с. 1].

Форми і методи використання насильства залежать від ступеня інтенсивності протиріччя. Тероризм – завжди є крайня форма насильства: з одного боку, до нього вдаються «наділені владою», а з іншого, – ті, хто «прагне влади». Існує відповідна закономірність, але не невідворотність звернення до терору як методу боротьби. Такі науковці як І. Бліщенко і Н. Жданов вказують на необхідність розрізняти терор індивідуальний, терор класу, який веде боротьбу за владу, і терор класу, який перебуває при владі; тероризм революційний і контрреволюційний,

тобто здебільшого, на переконання цих науковців, практично завжди присутня його соціальна, класова спрямованість. Аналізуючи методи терористичної діяльності, дослідники виділяють:

- 1) вибухи державних, промислових, транспортних, військових об'єктів, редакцій газет і журналів, різних офісів, партійних комітетів, житлових будинків, вокзалів, магазинів, театрів, ресторанів тощо;
- 2) індивідуальний терор або політичні вбивства - чиновників, громадських діячів, банкірів, співробітників виконавчих органів тощо;
- 3) політичні викрадення. Як правило, викрадають великих державних діячів, промисловців, журналістів, військових або іноземних дипломатів. Мета викрадення - політичний шантаж (вимоги виконання певних політичних умов, звільнення з в'язниці спільників, викуп та інше);
- 4) захоплення установ, будинків, банків, посольств, що супроводжується захопленням заручників. Найчастіше за цим слідує переговори з представниками влади, але історія знає і приклади знищення заручників. Володіння заручниками дозволяє терористам вести переговори «з позиції сили». Сьогодні це одна з найбільш поширених форм тероризму.
- 5) захоплення літаків, кораблів або інших транспортних засобів, що супроводжується захопленням заручників. Ця форма терористичної діяльності набула широкого поширення в 1980-х роках;
- 6) пограбування банків, ювелірних магазинів, приватних осіб, взяття заручників з метою отримання викупу. Важливим тут є те, що грабежі як злочин є не основною, а допоміжною формою терористичної діяльності, що забезпечує терористів фінансовими ресурсами.

- 7) не смертельні поранення, побиття, знущання. Ці форми терористичного нападу переслідують цілі психологічного тиску на жертву і одночасно є формою так званої «пропаганди дією».
- 8) біологічний тероризм. Наприклад, розсилка листів зі спорами сибірської виразки.
- 9) використання отруйних речовин і радіоактивних ізотопів.

Арсенал методів і форм тероризму постійно розширюється. Взагалі будь-які інфраструктури суспільства, будь-які промислові об'єкти, технологічні структури, сховища відходів, пошкодження яких може призвести до екологічними катастрофами, можуть стати об'єктом атаки терористів [7].

Таким чином, тероризм сьогодні – це головне знаряддя для отримання політичної та економічної вигоди, а терорист – професіонал, знавець своєї справи, яка сприяє досягненню поставленої мети.

1.2. Історія виникнення тероризму та етапи закріплення поняття «міжнародний тероризм»

Тероризм з'являється тоді, коли суспільство знаходиться у кризі – державно-правової системи та ідеології. У такому суспільстві з'являються різні групи протистояння – релігійні (ми поставили на перше місце в переліку, бо саме на основі релігійних позицій вперше з'являлись протистояння та проблеми), національні (старе суспільство не відрізнялось особливою толерантністю до людей), політичні, соціальні (особливо в період суспільної нерівності і розділення на класи), - для яких правомірність правлячої влади стає сумнівною.

Тероризм – невід'ємний постійний супутник людського суспільства. Історично склалося так, що тероризм виник як мінімум дві з половиною тисячі років тому, і весь цей час держави, різні організації,

громади, групи застосовували терористичні методи для досягнення своїх різних цілей.

Початок був покладений в 83 р до н. Е. давньоримського Луцием Корнелієм Суллою. Для усунення політичних конкурентів він ввів спеціальні документи - проскрипції, згідно з якими особа, вбила особа, зазначена в джерелі, отримувала винагороду. Ще в I столітті нашої ери в Іудеї діяла секта сікаріїв (сика - кинджал або короткий меч), знищуючи представників єврейської знаті, які співпрацювали з римлянами. Навіть Фома Аквінський та батьки християнської церкви визнавали ідею вбити правителя, який, на їхню думку, був ворожим до людей. У середні віки представники мусульманської секти Асошафіни вбивали халіфів та префектів. У той самий час політичний терор практикували деякі таємні товариства в Індії та Китаї. На територіях сучасних Ірану, Афганістану та деяких інших країн дикий страх щодо своїх супротивників з боку мусульманської сунітської знаті та правителів був викликаний потужною та надзвичайно закритою сектою Ісмаїлітів, яка використовувала у своїй боротьбі досконалі методи фізичної ліквідації небажаних осіб [10, с. 51].

Протягом майже трьох століть від XI ст. і до XIII в. ця секта вбивць активно діяла, борючись проти влади, і ідейним натхненником якої був Хасан аль-Сабба, який заклав основу самої ідеології тероризму.

У той же період і до XV століття в Європі активізувалися католицькі терористи, боролися за своє панування. Великий поштовх розвитку тероризму дала Велика французька революція, під час якої в суспільстві панував тотальний терор, політика страху і жаху (1753 - Шарлотта Корде вбила яacobінця Жана поля Марата у зв'язку з його терористичною діяльністю).

З середини XIX століття тероризм охопив всі великі території Європи - Францію, Австрію, Німеччину (переслідування короля Франції

Луї Філіпа, сербського правителя Майкла, короля Пруссії Вільгельма I, Отто Бісмарка).

До кінця XIX століття терористи поширилися на США (1881 - вбивство президента США Маккінлі). Терористичні акти отримали більш упорядкованого характеру і мали на меті, частота їх зростає (вибухи в театрах і барах, ресторанах).

З початку 20 століття діяльність терористів придбала більш глобальний характер. На території Російської, Британської, Османської імперій виникли організації фашистів, ісламістів - радикалів, комуністів. Перша світова війна 1914 року почалася пострілом Гаврила Принципа в ерцгерцога Франца Фердинанда. Під час якого три могутні імперії розвалилися. [11, с. 316]

Період від однієї світової війни до іншої сформував різні напрямки (перша поява тероризму на Сході) та форми тероризму. Зараз тероризм все більше пов'язаний не зі справами однієї держави, а має міжнародні зв'язки.

Також у довоєнний період спостерігається посилення фашизму на політичній арені, яка фінансувала терористів. Створена система масового терору та репресій була одним із важелів політичних здобутків (1936 - Антикомінтернівський пакт -

Німеччина, Японія, Італія, а потім інші держави виявляються сателітами Німеччини, 1938 - Аншлюс Австрії, Судетської області).

Одночасно була відроджена організація по боротьбі з вільними темношкірими, що була створена в США у 1864 році – Ку-Клукс Клана, але за короткий час вона була перекваліфікована в расову організацію з елементами садизму і шовінізму. Друга світова війна кардинально змінила тероризм, який раніше поширювався лише на конкретну ціль та політиків, а тепер і на цивільне населення (у 1945 році - Німеччина вдарила Хіросіму та Нагасакі) [11, с. 415].

Після війни фашизм було ліквідовано, а осередки тероризму рухаються на Схід і Південь, і все більше ісламістів бере на себе ініціативу. У цей період США також піднялися на новий рівень, прагнучі домінувати над світом, як СРСР. У 1948 р. Даллес розробив нову революційну ідею психологічного тероризму, спрямованого на Радянський союз, щоб винищити його. Одночасно була запроваджена політика подвійних стандартів (Америка підтримує Усана Бін Ладена до тих пір, поки він не спрямовує проти них свою зброю. Близько 60-х – початку 70-х років знаходить своє місце майже миттєва активація терористичного руху. Терористи займаються розробкою нової стратегії, відбувається вдосконалення та модернізування тактики, при цьому також використовуються і науково-технічний розвиток.

«Стартовим пострілом для нового терористичного марафону став олімпійський Мюнхен 1962 року. Саме в цьому німецькому місті 5 вересня бойовики ісламістської терористичної групи «Чорний вересень» захопили в заручники спортсменів і тренерів олімпійської збірної Ізраїлю. Німецькі владні структури розгубилися». Вони вперше зустрілися з такою масовою та цинічною дією. Домовитися з терористами закінчувалось фіаско. Штурм місця захвату – рішення на той час. Він завершується повним провалом. Заручники у кількості 11 людей гинуть. Політичні і державні сили не подіяли.

Майже не лишилося країни, де б не було викрадень та вбивств дипломатів, державних діячів, партійних лідерів. До цього переліку входить також і вбивства голови Федерального союзу німецьких роботодавців Шлеєра 1977 року в Кельні або голови національної ради Християнсько-демократичної партії Італії Альдо Моро 1978 року, які були скоєні відповідно німецькою терористичною групою РАФ та італійськими «Червоними бригадами» [3]. Отже, проміжок десь між 1960-х років та 1970-х років – це апогей тероризму ХХ століття на

Заході (діяльність Сангеса) – остаточне формулювання міжнародного тероризму з метою підірвати діяльність західних держав.

У 1978 році почалась революція в Ірані. Вона поклала початок формуванню ісламського радикалізму з метою організації боротьби з невір-ними, почалась «Священна війна».

1988 рік – це реєстрація «Аль-Каїди», так званої міжнародної організації ісламістів усього світу, під крилом США. Він був створений з метою виселення СРСР з території Афганістану, а також мав на меті ліквідації радянських основ та утвердження ісламу та шаріату.

У 1998 році Усама бен Мухаммед бен Авад бен Ладен організував «Ісламський фронт» для боротьби з євреями, до складу якого теж входили терористи з усього світу - Пакистану, Алжиру, Афганістану, Косово, Сомалі, Ємену.

З початку 21 століття, далі не припиняючи, усі види терактів стають дедалі агресивнішими та складнішими. Громадські місця – це центр вибухів. В театрах, на вокзалах, станціях метро, в барах, ресторанах, аеропортах, а також ТРЦ стало страшно знаходитись. Вибух Веж-Близнюків в США 11 вересня 2001 році стало новим поштовхом для розвитку антитерористичної діяльності [12, с. 1]. Тож незважаючи на те, що тероризм став гострою проблемою сучасності і боротьба з нею вже стала проблемою для всього людства існує одне з невирішених основних питань цієї діяльності - питання про визначення загальноновизнаних понять «Тероризм» та «міжнародний тероризм». Якщо дивитись глобально, то в рамках ООН спроби розробити загальноновизнане визначення поняття «міжнародний тероризм» здійснюється з моменту прийняття резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 49/60 «Заходи щодо ліквідації міжнародного тероризму», прийнятий у 1994 р. [13, С. 1-2]. Вона визначає, що «злочинні дії, спрямовані або розраховані на створення атмосфери терору серед широкої громадськості, груп осіб або окремих осіб політичної

діяльності, які є ціллю тероризму, а також такі дії ні за яких обставин не можна виправдати, навіть незважаючи на те, якщо вони були націлені з політичних, філософських, ідеологічних, расових, етнічних, релігійних чи іншої природи міркувань, яка може бути в їх обґрунтуванні». Це визначення неодноразово використовувався в інших документах ООН щодо боротьби з тероризмом.

Також виходячи з цих документів, а також аналізування цього питання вченими всього світу, можна виділити характерні риси міжнародного тероризму:

1. Військово-технічний аспект. Тероризм характеризується надзвичайно жорстокими формами збройного насильства. Типовими методами є вбивства, вибухи поїздів, метро і авіалайнери, вибухи автомобілів, захоплення заручників та розправа над ними, відправлення поштові міні-пастки, масові бійні. В останні роки – автоматична зброя, портативна та високоефективна аж до протитанкових та зенітних ракет. Не відчуваючи дефіциту зброї та вибухівки, терористи вміло користуються ними досягнення сучасних технологій та технологій, включаючи радіо- та телевізійне обладнання, комп'ютерні технології. Збройне насильство, не обмежене географічно, без чіткої межі фронту, не обмежене жодними нормами, секретність при підготовці операцій, їх несистематичний характер - усе це дало можливість Б. Дженкінсу сформулювати тезу: «Тероризм - це новий вид війни». Звичайно, не можна ототожнювати війну і тероризм, але вони тісно пов'язані і зливаються один з одним. Часто намагаючись уявити свою діяльність як «військові дії» терористи також прагнуть привласнити більш сприятливий для себе образ «партизанів», «борців за свободу», «повстанців» в очах громадської думки.

2. Морально-психологічний аспект. Загальнолюдські моральні норми не існують для сучасного тероризму. Він заперечує основне право людини – право для життя. Відомий англійський дослідник П. Уілкінсон пише, що терор принципово відрізняється від інших видів насильства не лише жорстокістю, але і найвищим ступенем аморальності, невибірковістю засобів та некерованістю. Надзвичайно широке коло політичних та громадських діячів, що потрапляли в орбіту терору. У той же час люди різних професій включаються в категорію «символи режиму» займаючи різні місця на сходах суспільного життя. Протягом ряду років це йшло як експансія форм терористичної діяльності, відмова від будь-якого самообмеження у виборі місця, часу та методів нападу. Жертвами терористів все частіше ставали випадкові люди, частіше ставалися розправи. Одним з головних завдань терористичних організацій є масштабна деморалізація населення. «Сценарій залякування», як правило, продуманий та ідеологічно обґрунтований. Це включає не тільки стрілянину, вибухи бомб, але й поведінку, часто незвичний одяг і маски, войовнича риторика, психологічний тиск. Все робиться для того, щоб викликати жах і розгубленість серед широкої громадськості. Аморалізм терористів підкреслюється тим, що іноді відбуваються найбільш жорстокі злочини здійснюються заради досягнення зовнішнього ефекту, який часто досягається за допомогою засобів масової інформації. Терористам потрібна якомога більша аудиторія, максимальна реакція, широкий резонанс. Вони зазвичай припускають і розраховують реакцію політичних партій та урядів, широкої громадськості. Ця реакція часом важливіша для терористів, ніж вбивство передбачуваної жертви.
3. Юридичний аспект тероризму представляє значні труднощі через відсутність однозначного розуміння явища та складність його

відмежування від певних категорій злочину та різної форми визвольної боротьби. Безперечно, тероризм має кримінальний характер [14, с.13].

Складність розмежування понять «терорист» і «борець за свободу», зумовленість підходу до цього питання ідеологічними позиціями протягом ряду років значною мірою блокували антитерористичну діяльність ООН та інших міжнародних організацій. Таким чином, незважаючи на виклик державі, суспільству та міжнародному співтовариству, тероризм одночасно намагається максимально використовувати весь спектр громадянських та політичних прав, передбачених тією чи іншою державою - привернути увагу та симпатію до себе, інтегруватись у міжнародний правовий та правовий простір сучасної цивілізації, забезпечити полонених терористів може статус «військовополонених». На даний момент відповідальність окремих терористів не поширюється на державу, яка певною мірою ініціює передумови та умови виникнення та ескалації тероризму, цілісну структуру його матеріально-технічного забезпечення.

Дослідники виділяють кілька загальних тенденцій, що сприяють генезису міжнародного тероризму.

1. Формування та розвиток глобальної та розгалуженої мережі технічних комунікацій. Вразливість таких складних мереж зв'язку перетворює їх в одну з основних об'єктів терористичного впливу, оскільки політичний ефект навіть найменшої зброї у функціонуванні цих систем надзвичайно високі.

2. Світова ціннісна криза. На думку деяких дослідників, криза через розчарування існуючих цінностей людства на основі добра і справедливості [15, с. 46]. Результатом усвідомлення цієї кризи є поширення нігілістичних настроїв у сучасному світі, посилення проявів ксенофобії і зростаючий вплив ідеології традиціоналізму, яка часто трансформується в фундаменталізм [16, с. 23].

3. Нерівномірний розподіл ресурсів у світі та поляризація щодо рівня економічного та соціально-культурного розвитку.

4. Симбіоз глобалізації і локалізації та положення місцевих еліт. Тероризм як явище синтезує в собі як конфлікт цивілізацій, так і внутрішні суперечності. Це явище, яке не знає меж і може існувати скрізь [17, с. 141].

Світова спільнота все ще знаходиться в небезпеці через міжнародний тероризм. Діяльність міжнародних терористичних організацій стає все більш витонченою і агресивною, що націлена на збільшення кількості жертв і нанесення максимального збитку. Терористи практикують розосередження сил і засобів, кооперуються з транснаціональними злочинними організаціями, прагнуть отримати доступ до зброї масового знищення, використовують в своїх цілях останні досягнення в області високих технологій, ведуть активну ідеологічну і пропагандистську роботу, вербування та підготовку нових прихильників, використовують радикальні настрої, живляться міжнародними та внутрішніми конфліктами, політичними кризами, міжетнічними і міжконфесійними протиріччями.

Міжнародний тероризм визначається Державним департаментом США як «тероризм, що зачіпає громадян та територію більш ніж однієї країни». Тероризм стає міжнародним, підкреслює Л. Мохорян, коли:

- 1) як терорист, так і жертви тероризму є громадянами однієї держави або різних держав, але злочин було вчинено за межами цих географічних місць;
- 2) терористичний акт спрямований проти осіб, що користуються міжнародним захистом;
- 3) підготовка до терористичного акту здійснюється в одній державі, а виконується в іншій;

- 4) вчинивши терористичний акт в одній державі, терорист знаходить притулок в іншій і виникає питання про його екстрадицію.

Злиття кримінального тероризму з політичним, націоналістичним та релігійним стало новою тенденцією. Як правило, керівники всіх сучасних терористичних угруповань, крім досягнення національних, релігійних, територіальних, політичних цілей, прагнуть отримати матеріальні вигоди або забезпечити доступ до влади.

На нашу думку, останнім часом спостерігається політизація злочинного тероризму, що виявляється у прагненні кримінальних авторитетів впливати на прийняття державних рішень з метою послаблення діяльності правоохоронних органів, гальмування законодавчих ініціатив, не вигідних злочинному середовищу, і навіть у діях, спрямованих на входження кримінальних авторитетів або їхніх покровителів до законодавчих та виконавчих органів влади.

Основними тенденціями розвитку сучасного міжнародного тероризму є:

- 1) розширення географії тероризму у світі та його інтернаціоналізація;
- 2) посилення взаємного впливу різних внутрішніх та зовнішніх соціальних, політичних, економічних та інших факторів, що сприяють появі та поширенню тероризму;
- 3) підвищення рівня організації терористичної діяльності, створення великих терористичних формувань з розвиненою інфраструктурою;
- 4) посилення взаємозв'язку між тероризмом та організованою злочинністю;
- 5) зростання фінансової та матеріально-технічної підтримки терористичних структур;

- 6) прагнення суб'єктів тероризму оволодіти засобами масового знищення людей;
- 7) спроби використовувати тероризм як інструмент втручання у внутрішні справи держав;
- 8) використання суб'єктами тероризму міжнародних неурядових організацій;
- 9) розробка та вдосконалення нових форм і методів тероризму, спрямованих на розширення масштабів наслідків терористичних актів та збільшення кількості жертв [13, с. 10].

Ступінь небезпеки загроз терористичними актами визначається рівнем вдосконалення форм, методів, сил та засобів терористичної діяльності, тактикою її здійснення, а також ефективністю антитерористичних заходів національної та міжнародної систем протидія тероризму.

Підводячи підсумки, можна констатувати, що ніхто не візьметься передбачити, чим закінчиться очолювана Сполученими Штатами широкомасштабна «війна з тероризмом». Міжнародний тероризм сьогодні набуває лякаючого характеру. Сучасна глобалізація характерна не лише для економіки, а й для терористичної діяльності. Сьогодні терористи готуються проводити терористичні акти в одній країні, вчиняти їх в іншій і шукати притулку в третій.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СВІТУ

2.1. Антитерористичні заходи в світовому масштабі

Міжнародний тероризм – це, на нашу думку, такий собі вид захворювання суспільства. Люди, що використовують такий метод впливу на ситуацію, що їх не влаштовує або з релігійних мотивів (що більш притаманне для ісламських національностей), ми вважаємо, мають досить низький рівень інтелектуального розвитку і знань в сфері, де вони прагнуть змін. Такий вид впливу на ситуацію може вибрати людина у відчаї (за винятком традицій народів, що не піддалися актуалізації) через брак елементарної якісної освіти, поганого виховання й прищеплення неправдивого уявлення про навколишній світ ще у дитинстві, тобто проблема такого міждержавного рівня ховається і починається з найменшого осередку суспільства.

Як вище вже зазначалось терор - це спосіб управління суспільством через залякування. До цього методу політичних дій можуть вдаватися як держава, так і організації (або сили), що ставлять перед собою політичні цілі. Протягом багатьох років терор, незалежно від характеру предмета терористичної акції, позначалася загальною концепцією. В проміжок з 1970-х до 1980-х років було розроблено термінологічне розмежування терору та тероризму. Сьогодні «терор» трактується як незаконне насильство з боку держави щодо суспільства в цілому або проти дисидентів та опозиції. «Тероризм» - це практика незаконного насильства, що здійснюється силами та організаціями, що протистоять державі.

Слова «тероризм», «терор», «акт тероризму» має корені з англійської мови. У своєму початковому значенні всі вони асоціюються з терором як політикою залякування. Але тут відмінності мають вирішальне значення. Перш за все, суб'єктом терористичної діяльності, тобто терористом, як правило, є організації, які ставлять перед собою політичні цілі - прихід до влади, дестабілізація суспільства, підштовхування його до революції, провокування вступу в війни тощо, а не держава.

Передумовою тероризму є резонанс терористичного акту в суспільстві. Це відрізняє терористичний акт від таких тісно пов'язаних явищ, як саботаж чи політичне вбивство. Саботаж - це підривна силова дія, що здійснюється спецслужбами держави. Саботаж цінний для прямого пошкодження ворога, громадський резонанс операції не цікавить диверсанта і навіть небезпечний. В ідеалі саботаж імітує техногенну катастрофу, аварію або жорстокі дії, вчинені іншою силою. Такі диверсійні дії, як політичні вбивства, вчинені спецслужбами, справжні винуватці вважають за краще звинувачувати в неправдивих злочинцях [7].

Терористичні організації демонструють свою силу та готовність йти до кінця, жертвуючи як власним життям, так і життям жертв. Терорист голосно заявляє, що в цьому суспільстві, у цьому світі існує сила, яка ні за яких обставин не прийме існуючий порядок речей і буде боротися з ним до перемоги або до її кінця. Саме через терористичні акти міжнародним організаціям та державам зсередини довелось вивести низку юридичних актів та піти на укладання союзів з іншими державами задля подолання такого явища, попередження такої ситуації та покарання злочинців (і найголовніше в цьому, не створити ілюзію для людей. Донести до суспільства, що не «борці за волю та справедливість» будуть покарані, а злочинці, що масово вбивають людей заради переслідування своєї мети).

Що являє собою терористичний акт:

- Він демонструє безсилля перед суспільством. У той момент часу та простору, де стався теракт, уряд втратив монополію на насильство, закони та встановлення влади були зухвало порушені. В районі теракту було реалізовано альтернативний уряд.
- Створює прецеденти активної непокори та жорстокого протистояння з владою. Терористичні ідеологи називають це «пропагандою шляхом дії».
- Терористичний акт містить заклик до сил, прихильних до справи терористів, приєднатися до активної опозиції до влади.
- Як правило, він активізує будь-які сили та настрої, опозиційну владу, включаючи тих, хто дистанціюється від тактики тероризму.
- Терористичний напад трактується як незаперечна ознака гострої кризи в суспільстві. Все це штовхає суспільство, а потім і уряд, піти на поступки політичним силам, використовуючи тактику тероризму.
- Це впливає на економіку, зменшує інвестиційну привабливість країни, погіршує її імідж, зменшує потік міжнародних туристів тощо.
- Підштовхує країну до радикалізації політичного курсу, до авторитарних форм правління. Ця еволюція часто відповідає цілям терористів [7].

Серед терористичних організацій найнебезпечнішими є:

1. «Аль-Каїда» (Міжнародний ісламський фронт джихаду проти іудеїв і християн або «Ісламська армія звільнення мусульманських святинь»). Була створена Усамою бен Ладеном у 1988 році, метою якої є створення мусульманської держави в цілому світі. Так звана штаб – квартира знаходиться в місті в Афганістан.
2. «Хезбулах» (Партія Аллаха або організація ісламського правосуддя, «Послідовники пророка Мухаммеда»). (Була основана

в Лівані на початку 1982 року. Має сторонників в Ірані та Сирії. Метостазувало в інші країни.

3. «Об'єднані акти самооборони Колумбії» - Ультраправова воєнізована організація, що налічує 8 тис. членів. Мета – боротися з «лівими повстанцями». Організація фінансує свою діяльність великою мірою за рахунок контрабанди наркотичних речовин.
4. Японська релігійна секта «АУМ Сінріке» (сьогодні «Альф»). Секо Асахара є засновником цієї організації створеної в 1987 році. «Найвидатнішим подвигом» була газова атака в метро міста Токіо внаслідок якої загинуло 12 осіб, це сталося 20 березня 1995 року.
5. «Вітчизна басків і свобода» (ВБС). Була створена у 1959 році. Спочатку ідеологія організації полягала у марксизмі: ВБС діє в Іспанії і на південно-західній стороні Франції [18].

Починаючи приблизно з 1960-х років ООН (міжнародна організація, створена для підтримки і зміцнення міжнародного миру і безпеки, розвитку міжнародного співробітництва та сприяння глобальному прогресу у 1945 році) [19] приймає ряд конвенцій та міждержавних угод, що регулювали певну низку дій так чи інакше пов'язаних з міжнародним тероризмом:

1. 1963 рік – Конвенція про злочини та інші акти, що здійснюються на борту повітряних суден;
2. 1970 рік – Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден;
3. 1971 рік – Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації;
4. 1973 рік – Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів;
5. 1979 рік – Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників;

6. 1988 рік:

- Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства.
- Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі.
- Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, що обслуговують міжнародну цивільну авіацію, що доповнює Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації

7. 1991 рік – Конвенція про маркування пластичних вибухових речовин з метою їх виявлення;

8. 1997 рік – Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом;

9. 1999 рік – Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму;

10. 2005 рік – Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму;

11. 2008 рік – Конвенція про взаємну правову допомогу і видачу з метою боротьби з тероризмом;

12. 2010 рік – Протокол, що доповнює Конвенцію про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден та Конвенція про боротьбу з незаконними актами щодо міжнародної цивільної авіації тощо [20].

Окрім цих конвенцій приймається також ряд доповнень та протоколів до них і інші НПА, що регулювали окремі моменти, вказані в конвенціях.

Задля встановлення контролю над ситуаціями, що призводять до актів тероризму було прийняте рішення створити міжнародну організацію, що працювала над конкретно поставленою метою. Такою

організацією стало ОБСЄ з 1975 року (Організація з безпеки та співробітництва в Європі) до якої входить 57 країн з Північної Америки, Європи та Азії і наша держава Україна також є учасницею. ОБСЄ є найбільшою в світі регіональною організацією з безпеки. Вона працює для стабільності, миру та демократії для більш ніж одного мільярда людей завдяки політичному діалогу про спільні цінності та дії, щоб зробити наш світ кращим. Таким чином суспільство розуміє, що для подолання загальної проблеми треба об'єднати зусилля та діяти в одному напрямку. ОБСЄ служить форумом для політичного діалогу з широкого кола питань безпеки та платформою для спільних дій для покращення життя людей та їхніх громад. Організація застосовує комплексний підхід до безпеки, який охоплює політико-військовий, економічний, екологічний та людський аспекти. Завдяки такому підходу та інклюзивному членству, ОБСЄ сприяє подоланню розбіжностей та зміцненню довіри між державами шляхом співпраці у галузі запобігання конфліктам, управління кризами та постконфліктної реконструкції [21].

Стратегічні пріоритетні напрямки боротьби з тероризмом ОБСЄ включають в себе:

- 1) протидію насильницькому екстремізму та радикалізації, що призводять до тероризму, за допомогою багатовимірного підходу;
- 2) запобігання та припинення фінансування тероризму;
- 3) протидію використанню Інтернету в терористичних цілях;
- 4) сприяння діалогу та співпраці з питань боротьби з тероризмом, зокрема через державно-приватне партнерство між державними органами та приватним сектором (бізнес, промисловість), а також громадянським суспільством та засобами масової інформації;
- 5) посилення національних зусиль для реалізації резолюції Ради Безпеки ООН 1540 (2004) про нерозповсюдження зброї масового знищення;
- 6) підвищення безпеки проїзних документів;

7) сприяння та захист прав людини та основних свобод у контексті контртерористичних заходів [22].

Постійно збільшується кількість актів міжнародного тероризму, що становить небезпеку для життя людей в усьому світі, а також загрожує миру і безпеці всіх держав. У заяві з питання про боротьбу з міжнародним тероризмом, прийнятому 23 вересня 1999 року міністрами закордонних справ п'яти держав - постійних членів Ради Безпеки, підкреслюється, що життєво необхідним є посилення міжнародного співробітництва під егідою ООН з метою боротьби з тероризмом у всіх його проявах. Така співпраця має міцно ґрунтуватися на принципах Статуту ООН і нормах міжнародного права, включаючи повагу прав людини. Для такої співпраці всім державам було запропоновано вжити заходів щодо:

- 1) захисту своїх громадян від посягань терористів;
- 2) взаємного співробітництва в цілях запобігання і припинення терористичних актів, де б і ким би вони не здійснювалися, а також притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні терористичних актів;
- 3) запобігання та припинення на своїй території діяльності з підготовки та фінансуванню будь-яких актів тероризму;
- 4) відмови терористам в притулку, а також ті особи, хто планує, фінансує і здійснює терористичні акти, повинні бути позбавлені права на притулок, що надається особам, законно визнаним біженцями;
- 5) обміну інформацією відповідно до міжнародного права і національного законодавства та співпраці з адміністративних та процесуальних питань з метою запобігання терористичних актів;
- 6) забезпечення дотримання міжнародних антитерористичних конвенцій і продовження роботи з посилення міжнародно-правового режиму боротьби з тероризмом [23].

28 вересня 2001 відбулося 4385-е засідання Ради Безпеки, на якому була прийнята комплексна і широкорозповсюджена резолюція РБ ООН 1373 (2001), яка передбачає заходи і стратегії по боротьбі з міжнародним тероризмом. Пункт 6 цієї резолюції заснував Контртерористичний комітет для контролю за здійсненням резолюції із залученням необхідних експертів, а Рада Безпеки закликала всі держави представити не пізніше, ніж через 90 днів, починаючи з 28 вересня, інформацію про заходи, вжиті ними в цієї зв'язку. Резолюція також закликала до припинення фінансування тероризму та поліпшення міжнародного співробітництва в боротьбі з тероризмом.

14 вересня 2001 Конгрес США прийняв резолюцію про використання американських збройних сил проти тих, хто несе відповідальність за напад, пославшись при цьому на право на самооборону. 12 грудня 2001 року в зв'язку з терористичним нападом на США НАТО прийняла рішення про застосування ст. 5 Північноатлантичного договору 1949 року, що згідно з якою напад на одного з учасників договору означає напад на всіх його учасників і вони будуть використовувати у відповідь ті кошти, які вважатимуть необхідними, виходячи з права на індивідуальну або колективну самооборону. 12 вересня 2001 року РБ ООН розцінив терористичний напад на США як створює загрозу міжнародному миру і безпеці, підтвердивши право США на самооборону, передбачене ст. 51 Статуту ООН (резолюція 1368 від 12 вересня і 1373 від 28 вересня 2001 р.) [23].

Ці події 11 вересня 2001 року також активували й Європейський союз в напрямку активної протидії міжнародному тероризму, а також вплинули на реалізацію ЄС резолюцій Ради Безпеки, що стосується членів терористичних груп, що входять в Аль-Ка-йду і Талібан, ввівши санкції проти них. Європейський союз прийняв план дій по боротьбі з тероризмом, [9] в тому числі широкий спектр заходів, які будуть прийняті в різних секторах (судове співробітництво, співпраця поліції,

транспортної безпеки, прикордонного контролю і захисту документів від підробки, боротьба з фінансуванням тероризму, політичний діалог і налагодження зовнішніх зв'язків, забезпечення захисту від біологічної, хімічної та ядерної зброї). Теракти в Мадриді в березні 2004 року і в Лондоні в липні 2005 року призвели до активізації співпраці в боротьбі з тероризмом в Європейському Союзі, і доопрацювання плану дій, приєднання більше дій з посилення заходів у боротьбі з тероризмом. Рада Європи, яка проходила 5 березня 2004 року, прийняла декларацію про солідарність проти тероризму, який в свою чергу поклав обов'язок підтримувати всі доступні інструменти, в тому числі військові ресурси держав-членів Союзу, схильних до терористичних атак. В рамках європейських зусиль по боротьбі з тероризмом, Рада Європи прийняла 16 і 17 грудня 2004 ряд процедур, які підвищують можливості розвідки на національному та регіональному рівні, а також на рівні міжнародних організацій [24]. Європейська Рада також затвердила в грудні 2005 року стратегію ЄС по боротьбі з тероризмом, яка заснована на чотирьох основних принципах:

1. Запобігання явища тероризму;
2. Захист громадян, інфраструктури і транспорту, підтримуючи структури безпеки;
3. Висліджування терористів, розірвання зв'язків і спілкування між ними, припинення їх вільного пересування, демонтаж мереж, які надають їм підтримку і фінансування;
4. Отримання здатності керувати ефектами можливих терористичних операцій, для пом'якшення їх наслідків [23].

Рада ЄС прийняла конкретний план дій по боротьбі з бойовиками і з тероризмом, в 2005 році, звертаючи увагу на питання про профілактику, приділяючи особливу увагу прогнозуванню і спостереженню розвитку умов, які можуть сприяти поширенню екстремізму або радикалізму і вербування, за допомогою співпраці між

державами-членами та установами, а також з іншими країнами і міжнародними організаціями. Крім того, зростало визнання важливості вжиття превентивних заходів і діалогу на широкій основі між культурами і релігіями, для просування знань і взаєморозуміння, для того щоб скоротити зону, активної пропаганди і вербування терористів. Європейський союз зробив боротьбу з тероризмом, одним з найважливіших елементів в політичному діалозі з регіональними групами та іншими країнами. І це відіграє провідну роль у встановленні європейського і західного співробітництва з помірним ісламом, як в країнах походження ісламу, так і з мусульманськими громадами країн-резидентів ЄС. В рамках спільної зовнішньої політики і політики безпеки, був проведений діалог з Радою співробітництва країн Перської затоки про фінансування тероризму. На фронті боротьби з фінансуванням тероризму, Європейський союз, активував діяльність в різних секторах, на додаток до всього заохочує співпрацю з іншими країнами. ЄС також визначили ряд заходів, пов'язаних з прикордонним контролем і обміном інформацією, а також заснував судову і поліцейську співпраці. У зв'язку з цим, можна відзначити, угоду про створення Євроюсту, робота якого пов'язана з розслідуванням відмивання грошей, конфіскацією, а також угоду між країнами про взаємну видачу злочинців [23].

Так само як Америці і Європейським країнам, тероризм став проблемою для арабських держав, тому що на них падала тінь недовіри, через те, що багато терористів сповідували іслам і здійснювали терористичний акт «заради Алаха», це потворило репутацію країн, що сповідували дану релігію. Тому, так звана, Ліга арабських держав прийняла бій проти тероризму, який загрожує безпеці і стабільності арабських держав, а також становить загрозу для життєво-важливих інтересів на арабському і міжнародному рівнях. ЛАД висловлює свою прихильність до Статуту Організації Об'єднаних Націй, і всіх інших

міжнародних конвенцій. Результатом зусиль арабських країн стала Арабська конвенція про боротьбу з тероризмом. Вона була прийнята на зустрічі міністрів внутрішніх справ і юстиції, що відбулася в Генеральному секретаріаті у штаб-квартирі Ліги арабських держав у Каїрі 22 квітня 1998 року. Конвенція заснована на арабській співпраці по боротьбі проти тероризму в області безпеки, також вона охоплює ряд заходів щодо запобігання та боротьби з терористичними злочинами. Держави пообіцяли не сприяти організації і терористичних актів або фінансуванню, а також участі в ньому, на додаток до цього виробляти арешт осіб, які вчинили терористичні злочини і судити їх відповідно до законів держави або видавати їх іншим країнам для судових розглядів, а також ще забезпечувати захист працівників кримінального правосуддя і свідків [23].

Ліга арабських держав до подій 11 вересня 2001 року і після прагнула стежити за реалізацією резолюцій Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. І це підтверджується її підтримкою у підготовці всеосяжної Конвенції Організації Об'єднаних Націй щодо міжнародного тероризму, яка включатиме в себе конкретне визначення тероризму, узгоджене на міжнародному рівні, де визначені відмінності між тероризмом і законним правом народів на опір окупації території, і також продовжувати зусилля по створення міжнародного центру по боротьбі з тероризмом, що сприяє зміцненню міжнародного співробітництва в цій галузі. Однак, Ліга арабських держав продовжує свої зусилля з підготовки проекту угоди про запобігання комп'ютерної злочинності, яка включає в себе положення про боротьбу з використанням Інтернету в терористичних цілях. Секретаріат також підготував проект Арабської конвенції проти відмивання грошей та фінансування тероризму, і придбання зброї масового знищення, в рамках здійснення резолюцій Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. Виходячи і цього зусилля ЛАД не

повинні зупинятися на кордонах цих заходів, але повинні бути розширені до арабського і міжнародного співробітництва для усунення причин тероризму, що послужить поширенню демократії і прав людини в арабському світі.

Не залишились осторонь й НАТО. Рада північноатлантичного співробітництва, що була створена в 1991 році, яка розробила в 1997 році Раду партнерства Євро-Атлантики, щоб розподілити тягар і обов'язки між Європою і Атлантикою, а також для регулювання ймовірності конфліктів і суперечок і їх стримування шляхом розвитку співробітництва у всіх областях, будь то для безпеки або політики, військової чи економічної сфери. Були введені й інші політичні інститути в структуру НАТО, це Партнерство заради миру, а також Постійної спільної ради НАТО - Україна [25, с. 12].

Отже, по-перше, спільні зусилля міжнародних організацій та країн разом можуть дати дуже ефективні результати в боротьбі проти тероризму, по-друге, міжнародне співтовариство повинне визначити відмінності між тероризмом і законним правом народів на опір окупації території, а по-третє, не допустити використання втручання однієї країни у внутрішні справи інших країн під приводом підтримки тероризму цією країною.

2.2. Проблеми в боротьбі з тероризмом в Україні в сучасних умовах

Законодавство України трактує тероризм як діяльність, яке свідомо несе загрозу суспільству в цілому і його громадянам. На сьогоднішній день тема тероризму на території України найактуальніша, тому що, наприклад, вже який рік поспіль через воєнні дії на Донбасі страждає мирне населення. Бо тероризм може зачепити кожного і не важливо має людина до цього відношення чи ні. Користуючись трагічними подіями, на сході України орудують банди шалених терористів. Перед тим як проаналізувати проблеми боротьби з тероризмом в нашій державі, вважаємо за потрібне згадати декілька терористичних актів, що відбулися на території України за роки незалежності:

1. Прикладом політичного терористичного акту можна назвати теракт, що стався в Інгульці, в 1999 році. Кандидат в президенти Наталія Вітренко зустрічалася зі своїми виборцями. Інцидент трапився поруч з міським будинком культури. Наталя в той час виходила з нього, коли гримнули два вибухи. У неї і натовп людей були кинуті дві гранати. В результаті чого, постраждали 17 людей, але ніхто не загинув. Сама Вітренко потрапила в лікарню з 15 уламками в животі. Визнали винним у теракті тоді Сергія Іванченка, він очолював криворізький штаб кандидата в президенти Олександра Мороза. Олександр Мороз, до речі, був тоді головним політичним ворогом Кучми і Вітренко. В результаті Іванченко засудили до 15 років позбавлення волі, але в 2004 році амністували.
2. Ціла серія терактів відбулася з корисливих мотивів в 2002-2003 роках у місті Вінниця. 11 вересня, 6 і 20 травня у Вінниці були підірвані три маршрутки. В результаті цього постраждали

двадцять два чоловіки, двоє загинули. Після цього в місцеві ЗМІ надійшли листи від невідомого. Він взяв на себе відповідальність за теракти, а також погрожував повторити їх, якщо йому не переведуть велику суму грошей. Грошей йому не перевели, а всіх підозрюваних, яких затримали за описом, складеним зі слів очевидців відпустили, оскільки не було достатньо доказів.

3. Можна згадати серію з двох вибухів на Троєщинському ринку. Обидва вибухові пристрої були начинені цвяхами і шурупами, в результаті вибуху постраждали 14 осіб. Двох чоловіків відповідальних за вибухи заарештували, кожен з них отримав по 14 років позбавлення волі. Спочатку в теракті шукали політичний мотив, але пізніше з'ясувалося, що це був кримінальний переділ сфер впливу.
4. Прикладом релігійного теракту на Україні називаємо теракт у Запоріжжі, де терорист заклад бомбу в храмі Покрова Пресвятої Богородиці. Вибухом зачепило дев'ятьох осіб. Однією з них виявилася черниця, яка служила при храмі, вона загинула. Віктор Янукович, який тоді був президентом, дав правоохоронцям тиждень на розкриття цієї справи. Вони впоралися за чотири дні, заарештували трьох осіб, двоє з яких служили в цьому ж храмі. Пізніше з'ясувалося, що справа була сфабрикована, а міліціонери (на той час, зараз поліція) катували затриманих чоловіків. У 2014 році всіх їх випустили на свободу за амністією для політичних в'язнів. Справа за цим вибуху багато разів переглядалася і прямувала до різних судів, поки в 2017 році її не закрили.
5. Ціла низка терактів відбулася в 2012 році в Дніпрі. За офіційними даними, за день сталося чотири вибухи. Хоча деякі ЗМІ повідомляли, що їх було цілих десять. В результаті постраждали близько 30-ти осіб. Всі бомби були закладені в урнах на зупинках громадського транспорту. Після серії терактів в місті зчинилася

паніка, Віктор Янукович знову поставив правоохоронцям стислі терміни на розкриття справи. Було затримано четверо осіб. Потім двох відпустили через відсутність доказів. Підсудні заявляли, що відношення до вибухів не мають. Коли прийняли закон Савченко чоловіки визнали свою провину, але при цьому не дали ніяких свідчень. Їх засудили до 12 років, а вже через кілька місяців вони припинили відбувати покарання.

6. Один з найгучніших терактів стався в Харківському палаці спорту в 2015 році під час Маршу Переваги в Україні. Коли колона людей проходила повз Палацу спорту терористи активували бомбу. Вона була начинена арматурою. В результаті, чотири людини загинуло, серед них була одна дитина. Також ще дев'ять учасників маршу отримали поранення різного ступеня тяжкості. Правоохоронці швидко знайшли трьох винних у цьому теракті. Їх засудили до довічного ув'язнення з конфіскацією, а потім відпустили, для обміну полоненими з самопроголошеними республіками на сході.
7. У вересні 2019 року в Києві був захоплений Міст метро. Посеред нього зупинився автомобіль в якому знаходився колишній спецназівець ВСУ. Він був озброєний і погрожував підірвати міст разом з собою. З огляду на те, що в тому ж році він добровільно здав в поліцію кілограм вибухівки та патрони, до його заяви поставилися серйозно. Загарбник виявився професійним стрільцем і збив з карабіна поліцейський дрон, який підлетів близько до нього. Як з'ясувалося пізніше, у нього були проблеми з психічним здоров'ям. Поліція вмовила його здатися і затримала без єдиного пострілу. В автомобілі знайшли стрілецьку зброю, але вибухівки там не виявилось. У підсумку, суд відправив особу на примусове лікування.

8. У Луцьку в минулому 2020 році відбувся теракт з автобусом. Чоловік захопив автобус із заручниками і вимагав, щоб перші особи країни зізналися на відео, що вони є терористами і виклали це в інтернет. Зловмисник був озброєний револьвером, автоматом і вибухівкою. Він періодично стріляв з вікна автобуса і викидав гранати, щоб понервувати поліцію. Коли президент Зеленський виконав деякі його вимоги, той відпустив частину заручників, а пізніше взагалі здався поліцейським. Ніхто з людей, що знаходяться в автобусі не постраждали, вони говорили, що терорист ставився до них непогано. Вирок йому ще не винесли, але максимальний термін за цією статтею - це довічне позбавлення волі. З іншого боку, суд може врахувати те, що під час захоплення заручників ніхто не постраждав.
9. Ще один теракт стався в Полтаві 23 липня 2020 року. Злочинець, якого хотіли затримати за викрадення автомобілів встиг схопити поліцейського за руку і висмикнути чеку з гранати. Він вимагав, щоб його не відправляли до в'язниці. Пізніше начальник полтавського карного розшуку Віталій Шиян обміняв підлеглого на себе і сам став заручником. Після цього зловмисник зажадав, щоб йому дали автомобіль. На ньому він доїхав до Київської області, де випустив заручника, а сам зник у лісі [26].

Протягом двох років по країні прокотилася хвиля фальшивих і справжніх мінувань. Часто мінують ТРЦ в великих містах, а також використовують зупинки і масові скопичення людей. Проаналізувавши вищеописане, ми дійшли думки, про одну з головних проблем боротьби з тероризмом в Україні – неможливість запобігання та присікання актів тероризму на етапі його планування. Це і погано врегульовані НПА по боротьбі з тероризмом, неможливість виконання приписань закону через брак досвіду спеціалістів, а також недостатній рівень правосвідомості громадян (наприклад, особи не знають як себе поводити, потрапивши в

центр терористичних подій), воєнні дії на сході і окупацію Криму, що забирають на себе більшу частину державних сил, а головне, як ми вважаємо, дефіцит технічного забезпечення відповідальних за це органів [27, с. 1-2]. Органи, що відповідають за антитерористичні операції, тобто суб'єкти, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, за законодавством України є:

- 1) служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю;
- 2) міністерство внутрішніх справ України;
- 3) міністерство оборони України;
- 4) центральні органи виконавчої влади (міністерства та відомства), що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері життєзабезпечення, транспорту та зв'язку;
- 5) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;
- 6) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;
- 7) управління державної охорони України [28].

На даному етапі, Україна співпрацює з міжнародними організаціями по боротьбі з тероризмом і є учасницею низки міжнародних договорів у сфері організаційно-правового забезпечення протидії тероризму. Таких договорів і конвенцій забагато, тому що тероризм розвивається одночасно з розвитком суспільства і технічним прогресом, тому і форми вчинення терактів, і форми керівництва й пособництва терактів різноманітні, а також потребують специфічних форм протидії й міжнародно-правового співробітництва. Основні міжнародні договори України:

1. Конвенція про боротьбу зі злочинним захопленням літальних апаратів (1970 р.).

2. Конвенція про боротьбу зі злочинними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (1971 р.).
3. Міжнародну Конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997 р.)
4. Міжнародну конвенція про боротьбу із захопленням заручників (1979 р.).
5. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (1980 р.).
6. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (1988 р.).
7. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.).
8. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму (2005 р.).
9. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму (2005 р.).
10. Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (2005 р.).

Наша держава приймає участь в 17-ти основних міжнародних конвенцій і протоколів до них, що впливають на ті чи інші види тероризму. Усі зазначені міжнародні угоди у сфері протидії тероризму є багатосторонніми та передбачають міжнародно-правові організаційні орієнтири протидії тероризму [29, с. 11].

На сьогоднішній день тема тероризму як ніколи актуальна, тому що, як ми вже зазначали вище, воєнні дії, акти тероризму на сході України й досі продовжуються. Як ми знаємо, 12 липня 2012 року була підписана угода «Меморандум про співпрацю з Росією в боротьбі з тероризмом». Дії Російської Федерації, одностайно, визнали такими, що суперечать угоді і Київ 8 липня 2020 року вирішив, що розірвання меморандуму дозволить додатково захистити національні інтереси держави. В угоді говорилося, що у двосторонньому співробітництві

країн важливе місце відводиться «постійному політичному діалогу з актуальних міжнародних проблем, включаючи питання міжнародної та регіональної стабільності та безпеки». В рамках меморандуму сторони домовилися співпрацювати в боротьбі з міжнародним тероризмом, незаконним обігом наркотиків, транснаціональною організованою злочинністю, незаконною міграцією, розповсюдженням зброї масового знищення (ЗМЗ) і піратством. У 2017 році Україна звернулася до Міжнародного суду ООН, заявивши про те, що Москва порушує конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та ліквідації всіх форм расової дискримінації. У Києві стверджували, що Росія «поставляє важкі озброєння, а також грошові і людські ресурси нелегальним озброєним угрупованням, в тому числі так званим Донецької і Луганської народним республікам (ДНР і ЛНР)». Крім цього країна, згідно українській владі, ставить в «уразливе становище» кримських татар і громадян України, які населяють півострів. У Росії подібні звинувачення відкинули. Суд не прийняв всі заперечення Москви, в тому числі те, що стосувалося питання про прийнятність розгляду позову. Відповідь на нього Москва мала підготувати до грудня 2019 року. Росія стверджувала, що за позовом може стояти «спроба довести неіснуючий суверенітет України над Кримом» [30].

Зокрема, крім рішення про припинення дії меморандуму про співпрацю в боротьбі з тероризмом, уряд підтримав подання до Верховної Ради законопроекту про вихід України з договору про проведення узгодженої антимонопольної політики з країнами СНД.

Виходячи з вищевказаного, можна сформулювати заходи для ефективного функціонування загальнодержавної системи протидії тероризму в Україні, які залежать від консолідованої реалізації системи заходів щодо такими напрямками:

- своєчасного внесення змін і доповнень до чинної нормативно-правову базу, яка повинна забезпечувати змістовну ідентичність

основних понять в діючих законах і Кримінальному кодексі України;

- уточнення змісту та суті понять «Тероризм», «терористична діяльність», «терористичний акт»;
- вдосконалення нормативно-правової бази в сфері протидії екстремізму шляхом правового визначення понять «екстремізм» і «Екстремістська діяльність»;
- оптимізації системи правових заходів щодо попередження та припинення діяльності суб'єктів тероризму та їх прихильників;
- розробці адміністративно-правових і кримінально-правових заходів відповідальності за дії терористичного характеру або такі, які сприяли здійсненню терористичної діяльності;
- розробці адміністративно-правового інструментарію відповідальності суб'єктів антитерористичного реагування, які безпосередньо здійснюють таку діяльність або беруть участь в межах своєї компетенції;
- удосконалення і подальшого розвитку механізмів міжвідомчої координації і взаємодії відповідальних суб'єктів боротьби з тероризмом шляхом уточнення компетенції центральних органів виконавчої влади, які беруть участь в цій діяльності в межах своєї компетенції;
- здійснення парламентського контролю за процесом розробки та реалізації планів і програм у галузі боротьби з тероризмом при безпосередній участі профільного Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони;
- активізації діяльності Міжвідомчої координаційної комісії Антитерористичного центру при Службі безпеки України;
- посилення інформаційно-координаційної діяльності Антитерористичного центру шляхом активізації інформаційно-аналітичного та науково-методичного напрямків його роботи;

- забезпечення більшої відкритості і публічного характеру діяльності Антитерористичного центру при Службі безпеки України по реалізації профілактично-попереджувальних заходів по боротьбі з тероризмом;
- вдосконалення процесу стратегічного планування шляхом розробки політико-програмних документів в сфері боротьби з тероризмом;
- удосконалення процесу державного управління шляхом перенесення центру ваги на виявлення і нейтралізацію небезпечних соціальних факторів для зниження рівня теророгенності суспільства;
- коригування державної політики протидії тероризму на основі аналізу реального стану загрози тероризму в Україні;
- концентрації матеріально-технічних і фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках забезпечення діяльності суб'єктів з протидії тероризму, реалізації виваженої кадрової політики.

Все частіше міжнародний тероризм стає проявом глобального соціального процесу. Україна повинна розвивати своє національне законодавство, структурувавши і створивши систему взаємопов'язаних нормативно-правових актів, визначивши в них конкретних суб'єктів і сукупність послідовних дій, необхідних для попередження, боротьби і запобігання терористичній діяльності, а також розробляти програми по боротьбі з тероризмом і формувати засоби профілактики. Вирішення цих питань сприяє зміцненню безпеки держави, запобігання масовій загибелі людей і інших порушень громадського життя громадян, а також вирішенню цілого комплексу політико-правових, організаційно-управлінських, кадрово-освітніх і науково-дослідних проблем.

ВИСНОВКИ

Висновки нашого дослідження відповідають меті та завданням, що були поставлені на початку нашої роботи та полягають у наступному.

1. Ми надали загальну характеристику поняття тероризму, класифікували основні його види, вказали ознаки та методи терористичної діяльності, відповідно до нашого дослідження тероризм – це системне, соціально, релігійно, індивідуально і політично вмотивоване діяння, ідеологічно зумовлене використання насильства або погроз застосування насильства стосовно великої кількості людей. Його види зумовлені різним походженням та цілями, що ставить перед собою суб'єкт теракту. Відповідно: за характером суб'єкта терористичної діяльності, за цілеспрямованістю, (наприклад, якщо ціллю терориста є витребування від держави певних дій, матеріальних благ чи здійснення якого-небудь політичного акту – це політичний вид; якщо теракт здійснюється релігійним угрупованням, яке переслідує свої релігійні цілі, притримується традиції тощо – релігійний тощо), ідеалістичний і новий вид тероризму – кібертероризм. До основних ознак тероризму входить: залякування великої кількості людей, суспільна небезпека, широка огласка та конкретна вимога від держави тощо.

2. Проаналізували історію виникнення тероризму та закріплення поняття міжнародного тероризму і терористичного акту, а також виникнення міжнародних організацій по боротьбі з тероризмом, а також організацій, що не цілеспрямовано створені для боротьби з тероризмом. До таких організацій входять і такі, де наша держава є учасницею, а також інші, що регулюють антитерористичні операції в інших частинах світу, але опосередковано впливають на нашу систему

антитерористичної діяльності. До основних входять: НАТО, ООН, ОБСЄ, ЕС, ЛАД, СНД тощо. Ситуація, що склалась на сході України та на території окупованого Криму активізувала діяльність цих організацій з Україною. Це дає нам змогу зробити висновок, що, по-перше, спільні зусилля міжнародних організацій та країн разом можуть дати дуже ефективні результати в боротьбі проти тероризму, якщо цілеспрямовано та угруповано діяти, по-друге, міжнародне співтовариство повинне визначити відмінності між тероризмом і законним правом народів на опір окупації території, по-третє, не допустити використання втручання однієї країни у внутрішні справи інших країн під приводом підтримки тероризму цією країною, а в даному випадку, наголошуємо, існує ситуація з країною, а саме з Росією, що дозволяє процвітати тероризму і веде воєнні дії не на своїй території, не маючи прав, окупаючи територію України під гаслом «Україна – це частина Росії». На нашу думку, висновок з цього слідує, що міжнародні організації на даний час не в повному обсязі виконують свої обов'язки і дозволяють свавілля та сепаратизм, що є невід'ємними супутниками тероризму.

3. Перелічили та порівняли антитерористичні заходи міжнародних антитерористичних організацій та документів, а саме основних міжнародних конвенцій та угод, в світовому масштабі; перелічили найвідоміші найнебезпечніші терористичні організації. До таких міжнародних документів відносяться: конвенції, меморандуми та угоди з державами про співпрацю та боротьбу з тероризмом на територіях, що входять до переліку країн, які підписали дані угоди, меморандуми та конвенції. До основних терористичних організацій входять: «Аль-Каїда», «Хезбулах», «Об'єднані акти самооборони Колумбії», Японська релігійна секта «АУМ Сінріке», «Вітчизна басків і свобода» (ВБС) тощо.

4. Дослідили проблеми по боротьбі з тероризмом в Україні в сучасних умовах та надали можливі способи їх подолання, а саме

проблема недостатнього регулювання тероризму в нормативно-правових актах, відсутність професіонального підвищення кваліфікації всіх співробітників державних органів стосовно терористичних та антитерористичних дій, відсутність у громадян достатнього рівня правосвідомості та інформації про заходи проти тероризму і забезпечення власного захисту в момент здійснення теракту, а також погане технічне забезпечення органів, що здійснюють антитерористичну діяльність на території України, неможливість через це попереджати та присікати на корені теракти в державі.

Аналіз останніх подій на сході України (Донецьк і Луганськ), а також окупування Криму та велику кількість терактів в інших державах світу, як в країнах, де йдуть воєнні дії, так і в спокійних, благополучних країнах, методи, способи, принципи та засоби їх здійснення дають нам поштовх для перевірки функціонування не тільки механізму проведення АТО, а й пошуку нових форм її підготовки та проведення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Серкевич І. Р. Визначення поняття тероризм та його генезис. *Часопис Київського університету права*. Кримінальне право та кримінологія. К.: 2011. С. 331-334.
2. Витюк В.В., Эфиров С.А. «Левый» терроризм на Западе: история и современность. М.: 1987. 241 с.
3. Політологія. Основні питання класифікації тероризму в сучасному світі URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/politolog/16808/> (дата звернення: 15.01.2021)
4. Виды и цели терроризма URL: <https://tavrida-museum.ru/tavrida-museum-first/docs/antiterror/663-pamyatka-posetitelyam-i-sotrudnikam-muzeya-pri-ugroze-terroristicheskikh-aktov-2> (дата звернення: 15.01.2021)
5. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посіб. Т 35 ник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Грищука. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 328 с.
6. Виды терроризма URL: <http://csdbf6.ru/index.files/ter/index.files/Page313.htm> (дата звернення: 16.01.2021)
7. Что такое терроризм? URL: <https://ustland.ru/administratsiya/komissii-i-sovety/komissii/antiterroristicheskaya-komissiya/item/5607-что-такое-terrorizm> (дата звернення: 18.01.2021)
8. Ознаки та форми тероризму URL: <https://www.onaft.edu.ua/download/pubinfo/Signs-and-Forms-of-Terrorism.pdf> (дата звернення: 20.01.2021)
9. Методы, виды террористической деятельности и тенденции развития современного терроризма URL: <http://xn--215-5cd3cgu2f.xn--plai/images/antiterror/001.pdf> (дата звернення: 20.01.2021)

10. Чернядьева, Н.А. Международный терроризм: происхождение, эволюция, актуальные вопросы правового противодействия: Монография. Москва: Проспект. 2017. 335 с.
11. Орлов А.С. История России: учебник. 4–е изд., переаб. и доп. / А.С. Орлов, В.А. Георгиев, Н.Г. Георгиева, Т.А. Сивохина М:Проспект, 2015. 528 с.
12. Маргиани А.Л. История развития международного терроризма. *Юридические науки*. 2017. № 6
13. Волевозд А.Г. О значении выработки общепризнанного понятия «терроризм» и «международный терроризм». *Право международной безопасности: современное видение и сопутствующие проблемы межгосударственного сотрудничества*: Межвузовский сборник научных трудов. Екатеринбург: Издательский дом «Уральская юридическая академии», 2011. Выпуск 3(7). С. 42 - 62.
14. Бородинов В.Д. Международный терроризм: генезис, характерные черты и основные тенденции. *Наука. Релігія. Суспільство* – 2011. № 4. С. 11–16
15. Дробижева Л.М. Социальные предпосылки распространения экстремизма и терроризма. *Социальные и психологические проблемы борьбы с международным терроризмом*. М., 2002. С. 46–52.
16. Тишков В. А. Социально-культурный аспект феномена терроризма. *Социальные и психологические проблемы борьбы с международным терроризмом*. М., 2002. С. 23–31.
17. Шевченко О. К. Сучасний тероризм в контексті глобальної ціннісної кризи. *Стратегічна панорама*. 2002. № 3. С. 140–144.
18. Всесвітня історія. Міжнародний тероризм у сучасному світі URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/world_history/31752/ (дата звернення: 20.01.2021)

19. Гуманитарный портал. Организация объединенных наций.
URL: <https://gtmarket.ru/organizations/united-nations> (дата звернення: 20.01.2021)
20. Конвенции и соглашения URL:
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv_terrorism.shtml (дата звернення: 20.01.2021)
21. ОБСЕ. Организация договора о коллективной безопасности.
URL: https://odkb-csto.org/international_org/osce/ (дата звернення: 19.02.2021)
22. Борьба с терроризмом URL:
<https://www.osce.org/ru/countering-terrorism> (дата звернення: 19.02.2021)
23. Кукушкина А. Международные организации vs терроризм. *The international affairs*. 2013. № 8.
24. Преамбула резолюции 1377 (2001), принятой Советом Безопасности на его 4413-м заседании 12 ноября 2001 г.
25. Хлестов О.Н. Вооруженная борьба против международного терроризма. *Московский журнал международного права (МЖМП)*. М., 2000. №4. С. 12.
26. Голяченко А. Заложники, взрывы и сфабрикованные дела: история терактов в независимой Украине. *История самых известных терактов в стране*. 2020.
27. Чередниченко О.Ю. Актуальні питання боротьби з тероризмом в Україні в сучасних умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 57.
28. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 року №638- IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 25. Ст. 180
29. Сокуренок В.В. Міжнародне співробітництво України в сфері протидії тероризму: аналіз та перспективи вдосконалення.

Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку. Х.: 2019. С. 10-12.

30. Україна решила не сотрудничать с Россией в борьбе с терроризмом URL: <https://www.rbc.ru/politics/08/07/2020/5f05b2c99a79478fe01e240f> (дата звернення: 01.03.2021)

31. Сміян Л. С. Кримінологія: Підручник. К.: Національна академія управління, 2010. 496 с.

32. Серета В.В. Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: монографія / В. В. Серета І. Р. Серкевич за заг. ред. В. С. Канціра. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 188 с.

(дата звернення: 01.03.2021)

33. Леонов Б.Д. Запобігання та протидія тероризму: теоретичні підходи. *Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". 2012. №2(6) С.1-15.*

34. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму: Закон України від 31.07.2006 року № 54-V. *Відомості Верховної Ради України. 2006. № 39. С. 340.*

35. Ємельянов В. П. Тероризм і злочини терористичної спрямованості. Х., 2001. 320 с.

36. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. *Відомості Верховної Ради України. 2003 № 25. С. 180*

37. Шалгунова С.А. Кримінологія : навчальний посібник-практикум. За заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 332 с.

38. Гончарова А. Кримінологічна політика в сфері боротьби з тероризмом. *Підприємництво, господарство і право: Кримінологія. 2018. № 2. С. 182-185.*

39. Баличев О.Ю. До проблеми сутності визначення тероризму. *Право та державне управління: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право*. 2019. С.111-118.

40. Фесенко Є.В. Проблеми кримінально-правової протидії тероризму в Україні. *Часопис Академії адвокатури України*.2014. № 4. С. 72–76.